



آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی از سال ۱۳۷۹ به منظور پاسداشت و تقدیر از استادان و آثار برگزیده حوزه نسخ خطی که در مسیر حفظ و احیای این نسخ در کشورمان قدم برداشته‌اند، از سوی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی برگزار می‌شود

همکاری با کتابخانه ملی ایران می‌رود. اشعری در پایان گفت: سال گذشته با توافقی که با دانشگاه طب سنتی داشتیم، قرار شد که آثار خطی حوزه علوم پزشکی بازتولید شوند و در اختیار دانشجویان و محققان قرار گیرند.

دکتر مهدی محقق، دبیر علمی آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در این مراسم با اشاره به اینکه ۵۱ سال پیش مدیر دایرة کتب خطی کتابخانه فرهنگ بوده، گفت: آن زمان هیچ کدام از نوشته‌ها و آثار قدیمی نشانه‌ای نداشتند و با تلاش ما برای اولین بار تمام این آثار دارای شناسنامه شدند. وی گفت: کتاب وجوه قرآن از جمله آثاری بود که تصحیح آن را خودم انجام دادم و با مقدمه و تعلیقاتی که بر آن نوشتم امروز برای پانزدهمین بار چاپ شده است.

دکتر محقق، یحیی مهدوی را یکی از پرچمداران حامیان نسخ خطی عنوان کرد و افزود: مهدوی معتقد بود ایرانیان خودشان باید برای احیای نسخ خطی اقدام کنند. وی با اشاره به اینکه این حرکت بعد از انقلاب در میان جوانان با شور بیشتری دنبال شد، اضافه کرد: بیشتر دانشجویان ادبیات فارسی ما الآن به دنبال اصل نسخ خطی هستند.

رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی تصریح کرد: نسخ خطی علاوه بر اینکه جزء میراث فرهنگی ایران شناخته می‌شوند، گاهی وقت‌ها بر نظریات مهم علمی و تاریخی تأثیر گذشته و آن را تغییر می‌دهند. وی در بیان اهمیت نسخ خطی یادآور شد: پیامبر اکرم (ص) فرمودند

رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی با اشاره به اینکه برخی از افراد به دلیل تعلق خاطر، آثار خود را به کتابخانه ملی ارائه نمی‌دهند، یادآور شد: این افراد می‌توانند اسناد و نسخه‌هایشان را در صندوق امانات کتابخانه ملی به امانت بگذارند. همچنین برخی از آثار نیز به دلیل وقفی بودن دائمی به کتابخانه ملی منتقل نشده‌اند، بلکه این مجموعه‌ها سالی یک بار از سوی کارشناسان مربوط در درمانگاه اسناد یا در منزل افراد بررسی و مرمت می‌شوند.

اشعری در ادامه با اشاره به اینکه تاکنون سی هزار جلد از کتاب‌های خطی و نادر به کتابخانه ملی منتقل شده‌اند، اظهار داشت: یکی دیگر از فعالیت‌های مهم کتابخانه ملی در این زمینه، تشکیل کمیته ملی حافظه جهانی با همکاری کتابخانه‌ها و مراکز علمی مهم کشور همچون کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، کتابخانه آستان قدس رضوی و مرکز اسناد و کتابخانه وزارت امور خارجه است که این تلاش‌ها برای ثبت آثار ارزشمند کشورمان در حافظه جهانی است.

وی با اشاره به پایه‌گذاری طرح حافظه رقومی ملی برای استفاده بهتر محققان از منابع کتابخانه ملی در سال گذشته گفت: در این حوزه تاکنون پنج هزار نسخه خطی تمام‌متن رقومی شده و در اختیار محققان قرار گرفته است. وظیفه اساسی کتابخانه ملی گردآوری، پردازش و نگهداری منابع مکتوب است، ولی در این زمینه از محققان و استادان دانشگاهی انتظار بیشتری برای

اگر هر دانشمند چند تألیف از خود به جا گذاشته باشد، چه میراث گران‌بهایی برای ایران باقی مانده است.

سرپرست دانشنامه جهان اسلام نسخ خطی را هویت علمی و فرهنگی ایران دانست و اظهار داشت: ما نمی‌توانیم این گذشته را نادیده بگیریم، چراکه نادیده گرفتن آن به معنای انکار هویت فرهنگی ملت ماست و هر کس نسبت به نسخ خطی توجه می‌کند، در واقع به ملیت و هویت ایران اسلامی اهتمام ورزیده است. وی با اشاره به اینکه نسخ خطی مانند معادنی هستند که در هر کشور وجود دارد، گفت: نسخه‌های قدیمی مثل معدن‌های گوناگون که در کشورها وجود دارد، نیاز به شناسایی، استخراج و تبدیل دارند.

حداد عادل افزود: خیلی از دانشمندان با آگاهی از اینکه که اگر عمر خود را به جای صرف تصحیح نسخ خطی به تألیف کتاب می‌پرداختند، شاید به لحاظ علمی معروف‌تر می‌شدند، اما به دلیل تعهد و علاقه خود به تصحیح کتاب‌های قدیمی به این کار روی آورده‌اند.

وی به فنون بسیاری که برای تصحیح نسخ خطی از جمله شناخت انواع هنر، مرکب و نوع خطی که در این نسخه به کار رفته، اشاره کرد و افزود: علاوه بر این شناخت سخت‌افزاری، شناخت علمی یعنی موضوع آثار از بخش‌های مهم، پراهمیت و بسیار پیچیده تصحیح نسخ خطی است.

رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی با اظهار امیدواری از اینکه در سه دهه اخیر کارهای شایسته‌ای برای نگهداری از آثار نسخ خطی در ایران صورت گرفته است، اظهار داشت: این تلاش‌ها به همت کتابخانه ملی، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، کتابخانه آستان قدس رضوی، کتابخانه دانشگاه تهران و کتابخانه‌های معتبر دانشگاهی و غیردانشگاهی دیگر مثل ملک انجام شده است.

رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی با بیان اینکه مجله گزارش میراث فرهنگی امروز جایگاهی برای نقد و بررسی این رشته شده که کار با اهمیتی است، گفت: امروز کتابخانه‌های درجه سه هند بیش از سیصد هزار کتاب خطی دارند که برابری می‌کند با تعداد نسخ خطی کتابخانه‌های درجه اول و دولتی ایران و این امر نشان می‌دهد که ما هنوز در این زمینه خیلی جای کار داریم. وی یادآور شد: آنچه امروزه از آثار نسخ خطی در ایران باقی مانده یک‌دهم از آنچه از ایران خارج شده هم نیست.

حداد عادل در پایان خاطر نشان کرد: توجه به نسخ خطی کار بسیار شایسته‌ای است و باید با فراهم کردن ابزار و پرورش نیروها و تخصیص بودجه‌های درست برای ترمیم نسخ خطی، کاری کنیم که ملت ایران با



«علم اگر به زنجیر کتابت کشیده نشود فرار می‌کند».

محقق در پایان با اشاره به اینکه برخی فکر می‌کنند ایرانیان تصحیح نسخ خطی را از غربی‌ها یاد گرفته‌اند، خاطر نشان کرد: پیشینه این علم با توجه به وجود آثار خطی در ایران قرن سوم قمری، به قرون اولیه اسلامی بازمی‌گردد که نشان‌دهنده سابقه دیرینه این علم نزد ایرانیان است.

دکتر غلامعلی حداد عادل نیز در این مراسم با اشاره به اینکه هشت سال این مراسم در کتابخانه مجلس شورای اسلامی برگزار می‌شد و این بار با شکوه خوبی مهمان کتابخانه ملی هستیم، گفت: خوشحالم از اینکه بحث نسخ خطی حداقل سالی یک بار در سطح جامعه مطرح می‌شود. وی افزود: ملت ایران ملتی کهن است که قبل از اسلام دارای قلمرو نیرومند و نظام‌های استواری بوده و بیش از هزار و چهارصد سال است که با ظهور اسلام طلوع درخشانی در سپهر علم و اندیشه داشته و امروز به کانون تولید علم تبدیل شده است.

رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی گفت: برای اینکه بدانیم نسخه خطی چه اهمیتی دارد، باید توجه کنیم که در این هزار و چهارصد سال، چندین هزار دانشمند تراز اول در رشته‌های مختلف علم، فرهنگ و ادب در این سرزمین بوده‌اند و قلمرو وسیع ایران که خیلی بیشتر از مرزهای امروز آن است و تنوع متعدد علوم نشان می‌دهد

امروز کتابخانه‌های درجه سه هند بیش از سیصد هزار کتاب خطی دارند که برابری می‌کند با تعداد نسخ خطی کتابخانه‌های درجه اول و دولتی ایران و این امر نشان می‌دهد که ما هنوز در این زمینه خیلی جای کار داریم

شناخت گذشته خود هویت واقعی‌اش را پیدا کند. در ادامه این مراسم، آثار برگزیده بخش‌های مختلف

نسخ خطی معرفی شدند و از مهدی محقق، سیدعبدالله انوار و زینت بابک‌فر به‌عنوان خادمان نسخ خطی و پیشکوتان این حوزه تجلیل شد.

در بخش ادبیات جلال خالقی مطلق برای تصحیح شاهنامه فردوسی به‌همراه محمود امید سالار و ابوالفضل خطیبی، علی صفیری آق‌قلعه برای تصحیح کتاب تحفه العراقرین خاقانی و سیدمحمدرضا ابن‌رسول برای تصحیح رساله سرو و آب قاضی نظام‌الدین اصفهانی مورد تقدیر قرار گرفتند.

در بخش تاریخ سیدسعید میرمحمدصادق و عبدالحسین نوایی برای تصحیح کتاب ظفرنامه شریف‌الدین علی یزدی و لوجین، مصحح چینی برای تصحیح چین‌نامه تألیف ماتئیوریچی ترجمه محمد زمان، مصححان برگزیده معرفی شدند.

در بخش دین محمدعلی آذرشب برای تصحیح کتاب مفاتیح الاسرار و مصابیح الابرار، تفسیر عبدالکریم شهرستانی، محمدکاظم رحمتی برای تصحیح رساله الافاده فی تاریخ الائمة السادة تألیف یحیی‌بن حسین هارونی و جویا جهانخوش برای تصحیح کتاب اعتقادات شیخ بهایی برگزیده شدند.

در بخش فهرست‌نویسی نیز عمادالدین شیخ‌الحکامی برای فهرست‌کردن اسناد بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی برگزیده شد.

داوری آثار این آیین را حدود پنجاه نفر از کارشناسان و استادان نسخ خطی به‌عهده داشتند که از اوایل تیرماه آغاز شده بود.

کارگاه تخصصی نسخه‌شناسی و نقد و تصحیح متون
کارگاه تخصصی «نسخه‌شناسی و نقد و تصحیح متون» نیز هم‌زمان با آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در محل کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران هجدهم و نوزدهم مرداد از سوی سازمان اسناد و کتابخانه ملی با مشارکت استادان برجسته کشورمان در حوزه نسخ خطی از جمله استاد سیدعبدالله انوار، دکتر مهدی محقق، محمد وفادار مرادی و دکتر حبیب‌الله عظیمی برگزار شد.

تذهیب، کاغذهای اولیه، تفاوت فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی با منابع دیگر و نقد و تصحیح متون از جمله مباحثی بودند که در این کارگاه به کارشناسان نسخ خطی کتابخانه‌ها و مراکز مهم فرهنگی کشور آموزش داده شد.

این کارگاه چهارمین کارگاه نسخ خطی بود که سه کارگاه قبلی آن نیز با حضور استادان ایرانی و خارجی به‌همت سازمان اسناد و کتابخانه ملی برای کارشناسان

کتابخانه‌ها و مراکز مهم علمی و فرهنگی کشور برگزار شده بود.

انتشار کتاب یادنامه شیخ آقا بزرگ تهرانی

کتاب یادنامه شیخ آقابزرگ تهرانی: مجموعه گفتارها به‌مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعه هم‌زمان با برگزاری «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» از سوی کتابخانه ملی و با همکاری خانه کتاب منتشر شد.

این کتاب در ۲۲۴ صفحه به‌کوشش و ویرایش عبدالحسین طالعی و با پیش‌گفتار علی اکبر اشعری، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی، منتشر شده و شامل چهار بخش مقالات فارسی، عربی و انگلیسی و اسناد است.

«سال شمار زندگی آقابزرگ»، «گفتاری از آیت‌الله سیدمحمدعلی روضاتی» که حدود پنجاه سال پیش و در زمان حیات آقابزرگ نگارش یافته، «گزارشی از کتاب الذریعه» به‌قلم محقق اکبر ثبوت، «کتاب‌شناسی در ایران و کتاب الذریعه» نوشته محمد پروین گنابادی که حدود چهل سال پیش نوشته شده از جمله مقالات بخش فارسی این کتاب است. همچنین در بخش اول کتاب ده نامه از شیخ به آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبایی و پیام آقابزرگ تهرانی به کنگره شیخ طوسی مشهد به‌چشم می‌خورد.

«شرح حال خودنوشت آقابزرگ»، گفتاری در تمجید آیت‌الله سیدحسن صدر از شیخ آقابزرگ تهرانی و مقاله‌ای از دکتر حسین علی محفوظ به‌شیوه دانشنامه‌ای درباره آقابزرگ و آثارش از جمله مقالات بخش عربی کتاب است.

در بخش اسناد این کتاب نیز ۳۶ برگ سند از شیخ آقابزرگ تهرانی یا درباره ایشان که برخی از آنها از جمله ده نامه وی به آیت‌الله سیدمحمدعلی قاضی طباطبایی به‌خط خود آقابزرگ است، به چاپ رسیده است.

مقالاتی از حامد الگار درباره آقابزرگ و اتان کلبرگ در شناسایی الذریعه که در دایره‌المعارف ایرانیکا به چاپ رسیده است، نیز به‌همراه معرفی بخش خطی کتابخانه ملی به‌قلم دکتر حبیب‌الله عظیمی، بخش مقالات انگلیسی، این کتاب را تشکیل می‌دهند.

لازم به ذکر است شیخ آقابزرگ تهرانی از دانشمندان کتاب‌شناس قرن چهاردهم قمری است و با تألیف دایره‌المعارف بزرگ الذریعه الی تصانیف الشیعه و کتاب طبقات اعلام الشیعه گام بزرگی در شناسایی آثار و نسخ خطی اسلامی در حوزه‌های مختلف علوم برداشته است.

**داوری آثار این آیین
را حدود پنجاه نفر از
کارشناسان و استادان نسخ
خطی به‌عهده داشتند که از
اوایل تیرماه آغاز شده بود**